

**Suunnitelma alaikäisten
henkilökohtaista
koskemattomuutta turvaaviksi
toimiksi ODL
Vapaaehtoistoiminnassa**

Sisältö

1 Taustaa	3
2 ODL Vapaaehtoistoiminta, rikostaustaoitteen tarkistaminen ja rikostaustan tarkistamista vaativat tehtävät alaikäisten parissa .	4
2.1 ODL Vapaaehtoistoiminta	4
2.2 Sääntely rikostaustan tarkistamisesta	4
2.3 Rikostaustan selvittämistä edellyttävät tehtävät ODL Vapaaehtoistoiminnassa	5
2.4 Toimintatavat ja vastuut vapaaehtoisen rikostaustan tarkistamiseksi	6
3 Alaikäisten turvallisuutta edistävät toimintavat ODL Vapaaehtoistoiminnassa.....	7
3.1 Ennaltaehkäisy	7
3.2 Puuttuminen	7
3.3 Vastuuhenkilö alaikäisten turvallisuutta koskevissa asioissa	8
4 ODL:n turvallisemman tilan periaatteet	9

1 Taustaa

Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä (148/2014) on tullut voimaan 1.5.2014. Laki koskee lasten parissa tehtävää vapaaehtoistyötä ja sen tarkoituksena on muun muassa turvata lapsen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista sekä suojella lasta seksuaaliselta hyväksikäytöltä. Lain tarkoituksena on myös varmistaa, ettei lasten kanssa työskentelevillä vapaaehtoisilla ole rikostaustaa, joka voisi vaarantaa lasten hyvinvointia tai turvallisuutta. Se antaa toiminnan järjestäjälle mahdollisuuden tietyin edellytyksin selvittää vapaaehtoisen rikostaustan.

Tämän suunnitelman tavoitteena on alaikäisten henkilökohtaisen koskemattomuuden turvaaminen Oulun Diakonissalaitoksen Säätiön sr (ODL) vapaaehtoistoiminnassa.

Tässä suunnitelmassa kuvataan ODL:n vapaaehtoistoiminta, lainsäädäntöön perustuvat vaatimukset rikosrekisteriotteen tarkistamisesta ja ODL:n toimintatavat, ennaltaehkäisevät toimenpiteet, toimintamallit epäilytilanteissa ja ODL:n turvallisemman tilan periaatteet.

2 ODL Vapaaehtoistoiminta, rikostaustaotteen tarkistaminen ja rikostaustan tarkistamista vaativat tehtävät alaikäisten parissa

2.1 ODL Vapaaehtoistoiminta

ODL mahdollistaa monenlaisia vapaaehtoistoiminnan tehtäviä eri kohderyhmien parissa. Vapaaehtoinen antaa aikaa tukea tarvitsevalle tai yhteistä hyvää edistävään toimintaan, lähtökohtana on halu auttaa. Toiminnasta ei saa palkkaa, eikä sillä korvata ammattilaisen työtä. Vapaaehtoinen voi osallistua toimintaan säännöllisesti tai keikkaluonteisesti, oma kiinnostus ja elämäntilanne huomioiden. Vapaaehtoistoimintamme edistää yhdenvertaisuutta ja hyvää arkea.

Vapaaehtoiset haastatellaan yksilöllisesti ja perehdytetään toimintaan. Vapaaehtoiset saavat jatkuvan tuen ja ohjauksen työntekijöiltä sekä lisäkoulutusta tarpeen mukaan. Lisäksi he pääsevät osallistumaan yhteisiin virkistytymistilaisuuksiin ja tapahtumiin sekä vaikuttamaan toiminnan kehittämiseen.

ODL:llä vapaaehtoistehtävät voivat kohdentua ikääntyviin, nuoriin, vastasyntyneisiin ja heidän perheisiinsä sekä maahan muuttaneisiin. Lisäksi on tehtäviä ruokahävikkiin liittyen. Ikääntyvien hyvinvointia ja arjen sujumista tuetaan ystävätoiminnan ja asiointiavun sekä ryhmämuotoisen, hyvinvointia ja toimintakykyä edistävän vapaaehtoistoiminnan avulla. Maahan muuttaneiden kotoutumista ja arjen sujuvuutta edistetään niin ikään yksilö- ja ryhmämuotoisen ystävätoiminnan kautta. Jalkautuvassa ja kohtaavassa toiminnassa vapaaehtoiset tukevat 13-18 –vuotiaita nuoria. Vastasyntyneiden ja heidän perheiden tukevaa vapaaehtoistoimintaa toteutetaan sairaalaympäristössä lasten ja vastasyntyneiden teho- ja valvontaosastolla. Vapaaehtoiset voivat toimia myös hävikin vähentämisen ja sen hyödyntämisen parissa lajittelemalla lahjoitettua ylijäämäruokaa.

2.2 Sääntely rikostaustan tarkistamisesta

Vapaaehtoistehtävän järjestäjällä on oikeus pyytää Oikeusrekisterikeskukselta rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu rikosrekisteriote vapaaehtoisesta, jos kysymyksessä on vapaaehtoistehtävä, johon kuuluu:

1. säännöllisesti ja olennaisesti alaikäisen opetusta, ohjausta, hoitoa, huolenpitoa tai muuta yhdessäoloa alaikäisen kanssa ja
2. henkilökohtaista vuorovaikutusta alaikäisen kanssa ja
3. tehtävän hoitaminen yksin tai sellaisissa olosuhteissa, joissa alaikäisen henkilökohtaista koskemattomuutta ei voida turvata siitä huolimatta, että toiminnan järjestäjällä on käytössä toimintaa koskeva ohje tai tietty menettelytapa, jolla pyritään turvaamaan lasten henkilökohtainen koskemattomuus.

Lisäksi edellytetään, että:

- a) toiminnan järjestäjällä on käytössään toimintaansa koskeva ohje tai menettelytapa, jolla turvataan lasten henkilökohtainen koskemattomuus ja
- b) toiminnan järjestäjä on ennalta arvioinut, mitkä ovat sellaisia vapaaehtoistehtäviä, joihin valittavan vapaaehtoisen rikostausta on syytä selvittää.

Vapaaehtoisen rikostausta voidaan selvittää silloin, kun hänelle on tarkoitus antaa ensimmäistä kertaa jokin tietty, etukäteen yksilöity tehtävä ja silloin, kun henkilön tehtävänkuva on muotoutumassa sellaiseksi, että se täyttää edellä luetellut edellytykset. Rikosrekisteriote voidaan pyytää vain niistä vapaaehtoisista, jotka ovat tulleet mukaan toimintaan 1.5.2014 tai tämän jälkeen tai joiden tehtävänkuva 1.5.2014 jälkeen muuttuu sellaiseksi, että otteen pyytäminen on lain mukaista. Myös alaikäisen, 15 vuotta täyttäneen vapaaehtoisen rikostausta voidaan selvittää.

Vapaaehtoisella voi olla hallussaan esimerkiksi työsuhdetta varten tai opintoihin kuuluvaa työharjoittelua varten saatu rikosrekisteriote, jota hän voi hyödyntää vapaaehtoistehtäviin hakiessaan. Jos kaikki otteen pyytämiseksi asetetut edellytykset täyttyvät, voidaan pyytää nähtäväksi otteen, jonka vapaaehtoinen on pyytänyt aiemmin muuta tarkoitusta varten Oikeusrekisterikeskukselta. Laissa ei ole määritelty otteen voimassaoloaikaa, ohjeena voidaan pitää, ettei se saa olla kuutta kuukautta vanhempi. Jos ote on tätä vanhempi, on toiminnan järjestäjällä perusteltu syy hakea uutta otetta Oikeusrekisterikeskukselta.

2.3 Rikostaustan selvittämistä edellyttävät tehtävät ODL Vapaaehtoistoiminnassa

ODL:llä on arvioitu, että ODL:n vapaaehtoistoiminnoista vastasyntyneitä ja heidän perheitänsä tukeva TukiSyli-toiminta edellyttää vapaaehtoisten rikostaustaocteen tarkistamista.

- *TukiSyli-toimintaa pilotoidaan vuonna 2026 OYS:n lasten ja vastasyntyneiden teho- ja valvontaosastolla.*
- *Vapaaehtoiset toimivat sylinä vastasyntyneille, joiden huoltajilta on aina oltava hoitohenkilökunnan pyytämä lupa vapaaehtoisen hyödyntämiseen.*
- *Vapaaehtoiset eivät vastaa vauvojen hoidollisista toimenpiteistä.*
- *Hoitohenkilökunta vastaa vauvan siirtämisestä vapaaehtoisen syliin ja siitä pois.*
- *Vapaaehtoinen toimii tilanteissa pääsääntöisesti yksin, mutta henkilökunta on tavoitettavissa viereisessä valvontahuoneessa.*
- *Vapaaehtoisen rikostaustan tarkistaminen lisää perheiden luottamusta toiminnan turvallisuuteen.*

2.4 Toimintatavat ja vastuut vapaaehtoisen rikostaustan tarkistamiseksi

Vapaaehtoinen

- *Saa vapaaehtoistoimintaan hakeutuessaan ilmoituksen siitä, että laissa tarkoitettussa tehtävässä vapaaehtoisen rikostausta on tarkoitus selvittää.*
- *Vapaaehtoinen antaa kirjallisen suostumuksensa rikostaustaotteen hakemiseen Oikeusrekisterikeskukselta.*
- *Saa rikosrekisteriotteen itselleen heti, kun se on tarkistettu. Jos vapaaehtoinen ei tule kohtuullisen ajan kuluessa noutamaan toiminnan järjestäjälle lähetettyä rikosrekisteriotetta, ote hävitetään luotettavalla tavalla laittamalla se tietosuojajäteastiaan. Rikosrekisteriotteen voi vapaaehtoisen omasta pyynnöstä postittaa hänen ilmoittamaansa osoitteeseen.*

Vapaaehtoistoiminnasta vastaava koordinaattori

- *Tiedottaa uusia vapaaehtoisia rikostaustan selvittämisestä.*
- *Pyytää uusilta vapaaehtoisilta kirjallisen suostumuksen rikosrekisteriotteen hankintaan ja toimittaa suostumuksen sähköisenä otteen hankinnasta vastaavalle henkilölle.*
- *Hävittää kirjalliset suostumukset asianmukaisesti eteenpäin toimittamisen jälkeen.*
- *Ennen vapaaehtoisen ohjaamista tehtävään, varmistaa vapaaehtoisen tiedoista, että rikosrekisteriote on tarkistettu.*

Palvelupäällikkö

- *Vastaa vapaaehtoisten rikosrekisteriotteen hankinnasta ja tarkistamisesta.*
- *Hakee tarvittavat rikosrekisteriotteet kirjallisesti Oikeusrekisterikeskukselta.*
- *Vastaanottaa ja tarkistaa rikosrekisteriotteet.*
- *Kirjaa Clara-toiminnanohjausjärjestelmään vapaaehtoisen henkilötietoihin tiedon rikosrekisteriotteen tarkistamisesta sekä otteen päiväyksen.*
- *Päätää, annetaanko vapaaehtoiselle kysymyksessä oleva tehtävä vai ei.*
- *On vaitiolovelvollinen. Rikosrekisteriotteelta ilmeneviä tietoja ei ilmaista kenellekään muulle, ei toiminnan järjestäjän toiminnassa mukana olevalle, eikä ulkopuoliselle. Tietoja ei ilmaista sen jälkeenkään, kun henkilö ei enää ole siinä tehtävässä, jossa hän on tiedon saanut.*
- *Luovuttaa rikosrekisteriotteen vapaaehtoiselle heti, kun ote on tarkistettu.*

3 Alaikäisten turvallisuutta edistävät toimintavat ODL Vapaaehtoistoiminnassa

3.1 Ennaltaehkäisy

- a) *ODL:llä on käytössä ODL Johtoryhmän hyväksymä suunnitelma alaikäisten koskemattomuutta turvaaviksi toimiksi ja vapaaehtoisen rikostaustan selvittämiseksi.*
 - a. *Suunnitelmaa päivitetään tarpeen mukaan.*
 - b. *Suunnitelma perehdytetään työntekijöille.*
 - c. *Suunnitelma on nähtävillä ODL:n verkkosivulla.*
- b) *Rikosrekisteriotteen tarkistamista edellyttävään vapaaehtoistoimintaan hakeutuvalla vapaaehtoiselle kerrotaan rikostaustan selvittämisestä rekrytointi- ja perehdytysvaiheessa.*
- c) *Alaikäisten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustat selvitetään heidän kirjallisella suostumuksellaan.*
- d) *Vapaaehtoiset haastatellaan ja heidän soveltuvuutensa kyseiseen toimintaan arvioidaan yksilöllisesti.*
- e) *Vapaaehtoisille järjestetään asianmukainen perehdytys, jossa käydään läpi mm. vapaaehtoistehtävien sisältö, vastuut sekä turvallisemman tilan periaatteet.*
- f) *Vapaaehtoiset saavat toimintaansa tukea koordinoivalta työntekijältä.*
- g) *Häirintää ehkäisevää ilmapiiriä vahvistetaan organisaation laitimilla turvallisemman tilan periaatteilla.*

3.2 Puuttuminen

- a) *Kaikkiin koskemattomuutta koskeviin epäilyihin ja havaintoihin suhtaudutaan vakavasti ja ne tarkistetaan huolellisesti.*
- b) *Alaikäisen koskemattomuutta koskevista epäilyistä kuulevan aikuisen tulee viipymättä kertoa asiasta toiminnasta vastaavalle koordinaattorille, joka kontaktoi ODL:n häirintäyhdyshenkilön.*
- c) *Toiminnasta vastaava koordinaattori ja ODL:n häirintäyhdyshenkilö lähtevät selvittämään tapahtumaa ja sopivat asian käsittelystä ja kontaktoivat siihen liittyvät osapuolet.*
- d) *Tilanteen selvittelyssä mukana olevien toimijoiden velvollisuutena on varmistaa, että epäasiallinen käytös ei jatku. Selvittelyn ajaksi mahdollisen uhrin ja tekijän välinen kanssakäyminen katkaistaan heti ja vapaaehtoinen vapautetaan ODL Vapaaehtoistoiminnan tehtävistä selvittelyn ajaksi.*
- e) *Jos on pienikin syy epäillä, että kyseessä on rikoslaissa mainittu teko, poliisia konsultoidaan välittömästi ja toimitaan heidän ohjeistuksensa mukaisesti. Tarvittaessa tehdään tutkintapyyntö poliisille ja lastensuojeluilmoitus lastensuojeluun.*
- f) *Varmistetaan, että kaikkia osapuolet kuullaan huolellisesti.*
- g) *Huolehditaan, että kaikki osapuolet tietävät, miten asian käsittely etenee.*
- h) *Toimitaan lasten ja nuorten edun mukaisesti. Lasten ja nuorten turvallisuus on tärkeintä.*

- i) Hyödynnetään tarvittaessa ulkopuolisia asiantuntijoita eri osapuolet huomioiden.*
- j) Mikäli häirintä tai epäasiallinen kohtelu todennetaan, asianosaisen vapaaehtoisen toiminta ODL Vapaaehtoistoiminnassa päätetään.*
- k) Tarpeenmukaisesta viestinnästä sovitaan ODL:n johdon kanssa.*

3.3 Vastuuhenkilö alaikäisten turvallisuutta koskevissa asioissa

Toiminnan järjestäjän vastuuhenkilönä alaikäisten turvallisuutta koskevissa kysymyksissä toimii ODL:n henkilöstö-, hallinto- ja vastuullisuusjohtaja.

4 ODL:n turvallisemman tilan periaatteet

Noudatamme turvallisemman tilan periaatteita ja tuemme toisiamme niiden toteuttamisessa. Meillä jokainen voi tuntea olonsa turvalliseksi, kunnioitetuksi ja tulla kohdatuksi omana itsenään. Puutumme aina kaikkiin häirintätilanteisiin.

1. Kunnioitamme toisiamme

- Kohtelemme ihmisiä arvostavasti ja yhdenvertaisesti riippumatta heidän taustastaan, identiteetistään tai elämäntilanteestaan.
- Emme hyväksy syrjintää tai epäasiallista käytöstä. Rasismi, seksismi, homo- tai transfobia tai muu epäasiallinen suhtautuminen eivät kuulu yhteisöömme.
- Huomioimme jokaisen itsemäärittelyoikeuden (esim. nimi, sukupuoli, kulttuuri).
- Kunnioitamme toistemme rajoja sekä fyysisesti että sanallisesti.

2. Kohtaamme ennakkoluulottomasti

- Kohtaamme toisemme välittäen ja olemme vuorovaikutuksessa rakentavasti.
- Kuuntelemme keskeyttämättä ja arvostamme erilaisia näkökulmia.
- Emme tee oletuksia toistemme identiteetistä tai elämäntilanteesta. Annamme jokaisen tuoda itsestään esiin ne asiat, jotka hän haluaa.
- Annamme rakentavaa palautetta ja opimme virheistä. Hyväksymme keskeneräisyyden ja olemme valmiita kehittymään.

3. Puutumme ja kannamme vastuuta

- Pyrimme tunnistamaan omat ennakkoluulomme, valta-asemamme sekä vaikutuksemme muihin.
- Kannamme vastuun omasta toiminnastamme.
- Jos huomaamme epäasiallista käytöstä, puutumme siihen nopeasti ja selkeästi.
- Tuemme ristiriitatilanteessa erityisesti häntä, jonka turvallisuuden tunne on vaarantunut.

Toimintaohjeet häirintään ja epäasiallisiin tilanteisiin

Olemme yhdessä vastuussa turvallisemman tilan ylläpitämisestä. Jos kohtaat tai todistat häirintää tai epäasiallista käytöstä, seuraa näitä ohjeita. Käsittelemme aina tilanteet oikeudenmukaisesti ja kunnioittavasti.

Häirintätilanteissa:

1. Puutu tilanteeseen tai pyri muuten keskeyttämään se.
2. Ota yhteys häirintäyhdyshenkilöön tai esihenkilöösi.
3. Dokumentoi tapahtunut.
4. Huolehdi, että häirinnän kohteeksi joutunut henkilö saa tukea eikä jää tilanteessa yksin.

Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö sr
PL 365, 90101 Oulu
odl.fi

Yhdessä elämän solmuissa

ODL Yhdessä
Isokatu 47
90100 Oulu

ODL Liikuntaklinikka
Albertinkatu 18 A
90100 Oulu

ODL Kiinteistöt
Albertinkatu 18 A
90100 Oulu